

СЕКЦИЯ 2 АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПЕРЕВОДА И СОПОСТАВИТЕЛЬНЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ ЯЗЫКОВ

АСАБЛІВАСЦІ ВІВУЧЭННЯ ЛЕКСІКА-ГРАМАТЫЧНЫХ НОРМАЎ НА ПРЫКЛАДЗЕ ПЕРАКЛАДУ ПРАФЕСІЙНАГА ТЭКСТУ (з рускай мовы на беларускую)

Агароднікава С. У., Петрыкевіч К. У., Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт

Праграма курса беларускай мовы ў эканамічных ВНУ ставіць на мэце даць характарыстыку сістэмы беларускай літаратурнай мовы на сучасным этапе яе развіцця. Студэнты павінны дасканала авалодаць лексікай, граматыкай, стылёвай рацыянальнасцю роднай мовы, умець выбраць самую дакладную і пераканаўчую сродкі для правільнага выказвання сваіх думак. Таксама праграма курса беларускай мовы прадугледжвае (і менавіта гэтаму надаецца найбольшая ўвага) навучанне мове спецыяльнасці. Апошнія патрабуе ад выкладчыкаў умення трапна спалучаць і выкарыстоўваць традыцыйныя і наватарскія метадычныя прыёмы і сродкі ў працэсе вывучэння адметных асаблівасцей мовы навуковага стылю.

У сваёй аснове навуковая мова — гэта пісьмовая мова, звязаная нормамі. Адцягнута-абакульніючы характар навуковай мовы падкрэсліваецца ўключэннем вялікай колькасці паняццяў, выкарыстаннем спецыяльных лексічных адзінак (звычайна, заўсёды, пасіўных канструкцый (*металы лёгка рэжучца*)). Шырока ўжываюцца дзеясловы, што маюць адцягнута-абагульніючае значэнне, абстрактныя назоўнікі. Выкарыстоўваюцца канструкцыі, што падкрэсліваюць суадносіны паміж часткамі выказвання: уводныя словы (*нарэшце, ітак*), такія канструкцыі, як далей адзначым, пярэйдзем да наступнай часткі, вялікая колькасць прыназоўнікаў, што выражаюць розныя адносіны і дзеянні (*дзякуючы, у сувязі* і інш.).

Лексічны склад навуковага стылю характарызуецца аднароднасцю, адсутнічаюць лексіка з размоўна-прастамоўнай афарбоўкай, эмацыянальна-экспрэсіўная. Шмат абстрактнай лексікі — *сістэма, перыяд, выпадак*. Тэксты навуковага стылю выкарыстоўваюць складанаскарочаныя словы, абрэвіятуры.

У сінтаксісе выкарыстоўваюцца складаныя сказы з дзеепрыметнікамі, дзеепрыметнымі і дзеепрыслоўнымі зваротамі, простыя сказы тыпу што ёсць што (вадарод ёсць газ), безасабовыя сказы. Адметнай асаблівасцю навуковай мовы з'яўляецца ўжыванне роднага склона. Гэта выклікана неабходнасцю паслядоўна дзеянняў пры апісанні і характарыстыках, тлумачэнні.

Для замацавання вышэйназваных унармаваных сродкаў розных раздзелаў беларускай мовы вельмі паказальнай з'яўляецца праца з эканамічным тэкстам. Разгледзім для прыкладу наступны ўрываек з перакладзенага эканамічнага тэксту: «...Камерсант павінен клапаціцца аб забеспячэнні прадпрыемства матэрыяламі з мінімальнымі затратамі, таму яму патрэбна поўная інфармацыя аб цэнах на тавары і тарифах на паслугі. Калі ва ўмовах прымянення толькі фіксаваных цэн іх можна было атрымаць з дзеючых прэйскурантаў, то зараз гэта праблематычна. Вырабнікі нават у кантрактах указваюць прыблізную цану, што ўдакладняецца толькі ў момант рэалізацыі прадукцыі. Доступ прадпрыемстваў да такой інфармацыі абмежаваны, а знайсці яе можна ў перыядычных выданнях, даведніках і іншых крыніцах».

Студэнтам можна прапанаваць наступныя заданні: знайсці ў тэксце абстрактныя назоўнікі; падкрэсліць словазлучэнні, што змяшчаюць назоўнікі ў форме роднага склона; запісаць асобныя сказы з дзеепрыметнымі словазлучэннямі.

Спецыяльныя словы і тэрміны служаць зыходным матэрыялам для развіцця навыкаў атрымання інфармацыі з навуковага тэксту, таму, каб папоўніць моўны запас, студэнты з дапамогай выкладчыка складаюць слоўнік найбольш распаўсюджаных у тэксце эканамічных тэрмінаў, вылучаючы ўласнабеларускія адпаведнікі (спонсор — фундатар, патрэбитель — спажывец, налог — падатак).

Увогуле, усё вышэйпаздадзенае пераконвае: праца з прафесійным тэкстам дапамагае студэнтам авалодаць усімі ўнармаванымі сродкамі, што ўжываюцца ў мове навуковага стылю.